

GÖZARDI EDİLEN TEHLİKE: METSAMOR NÜKLEER GÜÇ SANTRALİ

Tutku DİLAVER
Analist

Analiz No : 2018 / 34

13.12.2018

Metsamor nükleer güç santrali (Metsamor NGS) 1977 yılında Sovyetler Birliği tarafından Ermenistanda inşa edilen oldukça tartışmalı bir nükleer santraldir. Türkiye-Ermenistan sınırında, Erivan kentine 36 ve İğdıra ise yalnızca 16 km uzaklıkta bulunmaktadır.[1] Bu nedenle Metsamor NGSnin güvenliği, Ermenistan kadar, Türkiye, diğer bölge ülkeleri ve hatta Avrupa için de hayati bir önem taşımaktadır.

Yakın tarihte yaşanan Çernobil ve Fukuşima nükleer kazalarındaki ortak özelliğe bakıldığında iki santralin de 70li yıllarda yapıldığı görülmektedir. Fukuşima nükleer santrali 1971de, Çernobil ise 1977de, Metsamor NGS ile aynı yılda, hizmete açılmıştır. Bu santraller birinci nesil nükleer santral olarak adlandırılmaktadırlar.[2] Fukuşima santrali yaklaşık 40 yıl kadar faaliyet gösterdikten sonra Japonyadaki depremin ve tsunaminin etkisiyle reaktörlerin soğutma sisteminde meydana gelen bir arızadan dolayı 2011 yılında radyasyon sızdırmıştır. Santralin ömrünü uzatmak adına güvenlik önlemlerinin artırılmasına rağmen meydana gelen bu kaza sonrasında Metsamor NGSnin taşıdığı tehdit tekrar gündeme gelmiştir.

Metsamor nükleer santrali, Ağrı dağı fay hattı üzerinde bulunmaktadır. 1988 yılında Gümrü yakınlarında meydana gelen ve geçtiğimiz günlerde yıldönümü anılan Spitak depreminin ardından 1989 yılında, Metsamor NGS, güvenlik endişeleri ile kapatılmıştır. [3] Ancak kapalı kaldığı süre içerisinde Ermenistanda ciddi enerji sıkıntısı yaşanması nedeniyle santralin tekrar açılması kararı alınmıştır. Buna bağlı olarak, barındırdığı tüm tehlikelere rağmen, santral 1993 yılında, ufak birkaç iyileştirmeye tekrar hizmete açılmıştır. 2011 yılında Türkiyede de Van depremi meydana gelmiştir. Uzmanlar Van depreminden sonra bölgede bir takım tektonik değişiklikler meydana geldiğini dile getirmektedirler.[4] Bu değişimlerin Metsamorun üzerinde bulunduğu Ağrı dağı fay hattına etkileri ise henüz bilinmemektedir.

Türkiyenin yakın geçmişinde 1977de inşa edilen Çernobil NGSnin neden olduğu nükleer bir

felaket yaşanmıştır. Çernobil NGS, inşa edilmesinden 9 yıl sonra, Türkiye de dâhil olmak üzere pek çok ülkeyi son derece olumsuz bir şekilde etkileyen bir nükleer felakete dönüşmüştür. Çernobilden sonra 4 reaktör olarak çalışması planlanan Metsamorun 3. ve 4. reaktörlerinin çalıştırılması yasaklanmıştır.[5] Dolayısı ile Türkiyeye bu derece yakınlıkta bulunan bir nükleer santralde yaşanabilecek herhangi bir kaza, ölümcül etkilere neden olabileceği tehlikesini barındırmaktadır.

Nükleer santrallerin teknik ömürlerinin, yapılan ciddi iyileştirmeler ve alınan yüksek güvenlik önlemleri sayesinde, artırılmasının mümkün olduğu ve ömürlerinin 40 yıldan 60 ve hatta 80 yıla kadar uzatılabileceği belirtilmektedir.[6] Ancak alınan tüm güvenlik önlemlerine karşın Fukuşimada yaşanan felaketin, Metsamor santralindeki olumsuz şartları nedeniyle her an yaşanabileceği gerçeği, söz konusu nükleer santral hakkında hem ulusal hem de uluslararası kaygılara yol açmaktadır. Nitekim birinci nesil nükleer santrallerin güvenli olup olmadıkları ABD ve Avrupada uzun tartışmalara neden olan bir konudur.

2011 yılında Ermenistan uluslararası standartlara göre önlemler alacak şekilde tesisi yenileceği şeklindeki taahhüdü doğrultusunda santralin ruhsatının 2021 yılına kadar uzatılmasını istediğine dair başvurusunu Uluslararası Atom Enerjisi Kurumuna (UAEK) yapmıştır. UAEK'in kurallarına uygun olarak, 2016 yılından itibaren, yıllık güvenlik göstergelerini sunmak zorunluluğu getirilerek, söz konusu ruhsat uzatılmıştır. 2016 yılında UAEK'in yayınladığı rapor ise Metsamor NGS'nin uzun süreli çalışma için düzenli olarak yenilenmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur.[7]

Avrupa Birliği (AB) 2011 yılında yaşanan Fukuşima kazasından sonra yakın bölgesinde bulunan NGSler için inceleme işlemi başlatmıştır. Bu kapsamda, Avrupa Komisyonu aracılığıyla kurulan Avrupa Nükleer Güvenlik Düzenlemeleri Grubunun, 2016 yılında Metsamor hakkında yayınladığı rapor, yüksek deprem riski taşıyan bir bölgede yer alan bu santralin acil durum yönetim planlarının yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak herhangi bir hidro-kaynağın kenarında bulunmaması gibi bir dezavantaja sahip olan Metsamorun soğutma sistemlerinde iyileştirme yapılmadığı takdirde kaza olasılığının yüksek olduğu belirtilmiştir. Dayanıklılık testlerinin bir an önce yaptırılması tavsiye edilmiştir.[8]

Avrupa Birliği ile 2017 Eylül ayında imzalanan Kapsamlı ve Geliştirilmiş Ortaklık Anlaşmasının (CEPA) 42. Maddesinde nükleer güvenliğin sağlanması açısından AB'nin Metsamor NGS'nin kapatılması ve sökülmesi için Ermenistanla gerekli işbirliğini yapacağı ve bunun için en erken şekilde planlama yapılacağı belirtilmiştir.[9] Anlaşmadan anlaşılacağı üzere Metsamor NGS, nükleer güvenlik açısından AB'yi rahatsız etmektedir. Ancak, CEPA Metsamor NGS için herhangi bir kapanış tarihi belirlememiştir. Ermenistan ile Euratom arasında yapılması planlanan eylem planı da henüz yapılabilmemiş değildir. Ermenistan Nükleer Düzenlemeler Kurumu Metsamorun ruhsat süresinin 2026'ya kadar uzatılması için UAEK'e ikinci bir başvuruda bulunmuştur.[10] UAEK'in 2013 ve 2016 yıllarındaki raporlarını temel alarak yaptığı incelemeler sonucunda hazırlanan raporda, Metsamor NGS'nin uzun dönemli ruhsat için bir takım iyileştirmeleri yaptığı belirtildi. 2020'de gerçekleştirilecek kontroller sonrasında ise ruhsatın tekrar uzatılıp uzatılmayacağına belirleneceği bildirilmiştir.

AB ve uluslararası örgütlerin yaptığı tüm uyarılara rağmen, Ermenistan yönetimi söz konusu tesisi açık tutmak konusunda ısrarcıdır. Bu ısrarın temelinde yatan enerji kıtlığı endişesi anlaşılabilir olsa da, Metsamorun mevcut şartlarda çalışmaya devam etmesi Ermenistan dâhil tüm bölgeyi tehdit etmektedir. Metsamor nükleer santrali yaşam süresini doldurmuş bir tesistir. UAEKin, tüm tehlikelere rağmen, tesisin ruhsatında uzatma yapılmasına müsaade etmesi ise olası bir felakete davetiye çıkartmaktadır.

Ermenistan yönetimi CEPA çerçevesinde herhangi bir tarih belirlenmemesini Metsamorun çalışmasına izin vermek yönünde algılamayı tercih etmektedir. Metsamor santrali yerine güvenli enerji kaynaklarının kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Nitekim AB ile imzalanan CEPA çerçevesinde Metsamorun yerine yeni enerji tesislerinin destekleneceğini belirtmektedir. Enerji ihtiyacını daha güvenli bir şekilde sağlayabilme imkânı bulunan Ermenistanın bu yöndeki girişimleri, bölgedeki en büyük nükleer tehdidi de ortadan kaldırmış olacaktır.

*Fotoğraf radikal.com adresinden alınmıştır.

[1] :Esmе Özdaşlı, Kafkasyanın Çernobili Metsamor Nükleer Santrali, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 2016, http://www.karam.org.tr/Makaleler/1284530378_03.Esme%20ÖZDAŞLI.pdf.

[2] Natalia Liubchenkova, Çernobil ve Fukushima: Aynı felaket, farklı sorunlar, *EuroNews*, 20 Nisan 2016, <https://tr.euronews.com/2016/04/20/cernobil-ve-fukushima-ayni-felaket-farkli-sorunlar>.

[3] Özdaşlı, *Ibid*.

[4] Ömer Emre, T.Y. Duman, S. Özalp, H.Elmacı 23 Ekim 2011 Van Depremi Saha Gözlemleri Ve Kaynak Faya İlişkin Ön Değerlendirmeler, 31 ekim 2011, http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/deprem/pdf/2011_Van-Depremi_On-Degerlendirmeler.pdf

[5] Sabir Şahtahtı, Metsamor Nükleer Santrali: Bölgesel Güvenliğe Bir Tehdit, *Bilgesam*, 02 Kasım 2017, <http://www.bilgesam.org/incele/5708/-metsamor-nukleer-santrali--bolgesel-guvenlige-bir-tehdit/#.XA9yPYLVLIX>.

[6] Nükleer Güvenlik, *Nükleer Enerji Dünyası*, http://www.nukleer.web.tr/nukleer_guvenlik/guvenlik01.html.

[7] IAEA Concludes Safety Review at Armenian Nuclear Power Plant, *International Atomic Energy Agency*, 7 Aralık 2016, <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/iaea-concludes-safety-review-at-armenian-nuclear-power-plant-0>

[8] EU Peer Review Report of the Armenia Stress Tests, *European Nuclear Safety Regulators Group*, Haziran 2016, http://www.ensreg.eu/sites/default/files/attachments/2016-07-20_4259241_armenia_stress_tests_report-_ensreg_template_final.pdf.

[9] Council of European Union, ANNEX 1 To The Joint Proposal For A Council Decision On The Conclusion, On Behalf Of The European Union, Of The Comprehensive And Enhanced Partnership Agreement Between The European Union And The European Atomic Energy Community And Their Member States, Of The One Part And The Republic Of Armenia, Of The Other Part, *Council of European Union Official Website*, 25 Eylül 2017, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12525-2017-ADD-1/en/pdf>.

[10] IAEA Concludes Long-Term Operational Safety Review at Armenias Nuclear Power Plant, *International Atomic Energy Agency*, 10 Aralık 2018, <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/iaea-concludes-long-term-operational-safety-review-at-armenias-nuclear-power-plant>.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM □ katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "GÖZARDI EDİLEN TEHLİKE: METSAMOR NÜKLEER GÜÇ SANTRALİ ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2018 / 34. Aralık 13. Erişim Haziran 25, 2026. <https://www.avimbulten.org/tr/Analiz/GOZARDI-EDILEN-TEHLIKE-METSAMOR-NUKLEER-GUC-SANTRALI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır